

ISSN: 3060-4613

13.00.00
13.00.01
13.00.02
13.00.03
13.00.04
13.00.05

13.00.06
13.00.07
13.00.08
13.00.09
07.00.00
19.00.00

01.00.00
02.00.00
03.00.00
09.00.00
10.00.00
11.00.00

№3/2025

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga
ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 720 sahifa,
20-mart, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Mizayeva Faroxat Odiljonovna – Pedagogika fanlari doktori, dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Umarova H.O' – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)
Panjijev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Mizayeva Farokhat Odiljonovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024-yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko’ra, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo’yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo’yicha
ro’yxatdan o’tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Ta'lim jarayonini transformatsiya qilishning samarali yo'llari.....	10
Mirzayeva Faroxat Odiljonovna	
Maktab darsliklari innovatsion o'qitish vositasi sifatida.....	14
Abdullayeva Maftuna Odiljon qizi	
O'quvchilarda raqamli kompetensiyalarni rivojlantirishning samarali usullari.....	18
Aliyeva Shahrizoda Berdimurod qizi	
Fizikada darsdan tashqari to'garak mashg'ulotlarida (7-sinf) o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish	20
Allayarova Sayyora Xadjibayevna	
Kouching texnologiyalari asosida bo'lajak jismoniy madaniyat o'qituvchilarining amaliy kompetentligini rivojlantirish.....	26
Axmedova Sarvinov Azatovna	
Pedagogik ta'limda klaster metodlarining dunyo mamlakatlari tajribasidagi o'rni.....	29
Badalov Dilmurod Abdixalilovich	
Human-AI Collaboration in Teaching: a New Paradigm in Pedagogy	32
Baxarova Asila Shermatovna	
Orienting 7th-Grade Students Towards Career Choices Through Interdisciplinary Teaching of Physics	35
Boyturayeva Gulbahor Kamoliddin qizi, Zakhidov Ibrokhimjon Obidjonovich	
Muhandislik sohasi ta'lim yo'nalishi bo'yicha tadbirkorlik g'oyasini shakllantirish usullari	41
Butayev Tuxtasin	
Chet tillarini o'rganishda e'taklarning roli va ahamiyati	46
Djuraeva Gavxar Normurotovna	
Ta'limda "boshqaruv", "kompetentlik" hamda "boshqaruv kompetentligi" tushunchalari.....	49
Egamberdiyeva Gulxayohon Bahodir qizi	
Grammar in Spoken and Written Communication: Practical Aspects – the Use of Communication and Common Errors in Grammar Usage	53
Elmirzayeva Maftuna Dusmurod kizi, Mustafoyeva Nigina Shuhrat qizi	
Gadjetlar bolaning rivojlanishi va sog'lig'iga qanday ta'sir qiladi	57
Fayziyeva Nodira Sobirovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining konstruksiyalash va modellash kompetensiyalarini rivojlantirish.....	61
Haydarov Mirjalol Shog'dorovich	
Innovatsion yondashuv asosida "Qon aylanish sistemasi" mavzusi bo'yicha nazariy mashg'ulotlarni tashkil etish va o'tkazish metodikasi (8-sinf misolida).....	64
Ibragimova Kamola Zokirjon qizi	
"Bolalar folklori" fanini o'qitishda talabalar tadqiqotchilik kompetensiyasini akmeologik yondashuv asosida takomillashtirishning didaktik imkoniyatlari	68
Ilxamova Bibinur Po'latjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida iqtidorli bolalar bilan ishlash texnologiyalari	71
Karimjonova Dilrabo Akbarali qizi	
Gamification in Primary School: How Game-Based Methods Increase Motivation to Learn.....	74
Khaitova Nazokat	
Enhancing Project Competencies in Academic English: Integrating Music, Drama, and Technology in Engineering Education.....	78
Abdullayeva Komila Timurovna	
Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limni tashkil etishning dolzarb masalalari.....	81
Mamatisayeva Surayyo Axmadjon qizi	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarining boshlang'ich sinflarida "Lesson study" metodikasidan foydalanish.....	87
Muradova Feruza Abdurazak qizi	
Ta'limni raqamlashtirish sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning ijtimoiy-madaniy kompetensiyasini shakllantirish – ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	90
Musaeva Umida Xolmatjonovna	

Zamonaviy ta'limga asoslangan maktabgacha ta'lim tashkilotlarining didaktik salohiyatini takomillashtirish masalalari.....	94
<i>O'rinova Feruza O'ljayevna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ ko'nikmalar – ijtimoiy-psixologik fenomen sifatida	98
<i>Otabek Abduraxmonov</i>	
The Development of Technical University Students' Skills for Creative Engineering Projects	102
<i>Parmankulov Farkhod Nurali ugli</i>	
Ijodkorlik asosida bo'lajak tarbiyachilar kasbiy kompetentligini shakllantirish	110
<i>Quysinova Shahlo Nasim qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'quv jarayonini loyihalashtirishda innovatsion yondashuv	114
<i>Rahmonov Azamat Ruzvonovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning integrativ yondashuv asosida kreativ qobiliyatini shakllantirish	117
<i>Riskitillayeva Nihola Abduvohid qizi</i>	
Kasbiy rivojlanishning umumiy konsepsiyasi va uning ta'lim jarayonidagi ahamiyati.....	120
<i>Turg'unov Axror Yodgor o'g'li</i>	
Ona tili ta'limida fonetik va orfografik mashqlar tasnifi.....	124
<i>Urazboyeva Sabohat Ortiqboyevna</i>	
Shaxs oti yasovchi -chi affiksining faollashuvi	128
<i>Usmanov Abdijabbar Norbo'tayevich</i>	
Experimental Study of Developing Students' Inclusive Readiness in Higher Education Pedagogy Based on a Competency Approach.....	131
<i>Xafizova Umida Juraboy qizi</i>	
Texnik sohalar bo'yicha ingliz tilidagi terminologiyani o'rgatish metodikasi.....	134
<i>Xolxodjayeva Dilfuza Shoakrom qizi</i>	
Biologiya o'quv fanidan olimpiadalar tashkil etishning pedagogik shart- sharoitlari	139
<i>Zayniyev Suxrobjon Islombek o'g'li</i>	
Oliy ta'lim tarixiy paradigmalarining shakllanishi va ularning rivojlanish bosqichlari.....	143
<i>Ziyoieva Irodaxon Umidjon qizi</i>	
Теоретические основы профессиональной рефлексии в педагогической деятельности.....	147
<i>Мухсиева А. Ш., Исохонова А. Ш.</i>	
Анализ основных проблем начального образования в контексте современных вызовов.....	150
<i>Латипова Маърифат Салохиддиновна</i>	
Pedagogik faoliyatda praksiologiyaning o'rni.....	155
<i>Kaldibekova Anargul Sotbarovna, Rahmonova Sevara Burxon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalarida multimedia texnologiyasidan foydalanish uslubi.....	158
<i>Ashurova Difuza Nabiyevna, Shokirova Durdona Shuxrat qizi, Toshtemirova Kamola Ergashevna</i>	
Informatika darslarida o'quvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning xorij tajribasi	162
<i>Ahmadova Kamola Ahmad qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning kasbga bo'lgan qiziqishlarini shakllantirishda jahon tajribasi (Germaniya tajribasi misolida)	166
<i>Aminova Nodirabegim Hasanjonovna</i>	
Talabalarning jismoniy sifatlarini rivojlantirishda Crossfit mashg'ulotlarining roli	171
<i>Arabbayev Xurshidbek Xusniddinovich</i>	
Turistik terminlarning etimologik manbalarini Scaffolding metodi yordamida o'rganishning nazariy-metodologik asoslari.....	175
<i>Ashurov Nurbek Oybek o'g'li</i>	
The Problem of Oral Diseases	179
<i>Babayeva N. M.</i>	
Biomexanik tahlil asosida yadro irg'itish texnikasini takomillashtirish samaradorligi	182
<i>Djabbarov Ahror Islamovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida estetik tarbiya tushunchalarini rivojlantirishda art-pedagogikaning nazariy asoslari.....	186
<i>Gulboyev Akbar Tuxtayevich</i>	
Jismoniy tarbiya darslarida xorij tajribalaridan foydalanish.....	190
<i>Islomov Maruf Abdushukurovich</i>	

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni STEAM texnologiyasi asosida intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishning amaliy tizimi	193
<i>Jo'rayeva Dilafr'o'z Shuxrat qizi</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda liderlik sifatlarini rivojlantirish bo'yicha tajriba-sinov ishlarini tashkil etish	197
<i>Kadirova Nilufar Mirkarim qizi</i>	
Harakatli o'yinlar vositasida ijtimoiy moslashuvchanlik va hamkorlikni shakllantirish texnologiyasi	201
<i>Karimova Sadoqat</i>	
Musiqaviy ritmik gimnastikada foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	206
<i>Kazakov Shavkat Norqobilovich</i>	
Creativity of Students in the Process of Independent Education	209
<i>Kurbanova Buzaynab Nurmukhammadiyevna</i>	
Qashqadaryo viloyatida faoliyat ko'rsatayotgan bolalar musiqa va san'at maktablarining umumiy tarixi....	213
<i>Moxira Maxmanova</i>	
Futbol sportini rivojlantirishning maqsad va vazifalari	217
<i>Nigmanov Maxkam Mamurjanovich</i>	
Talabalarda kooperativ kompetentlikni rivojlantirish dolzarb pedagogik muammo sifatida	220
<i>Qudratxo'jayeva Dilshodaxon G'ayratilla qizi</i>	
The Methodology of Teaching Graphic Elements in the Python Programming Language	223
<i>Rajabova Gulchekhra Salomovna</i>	
Tizimli yondashuv otmning ilmiy-ta'limiy potensialini shakllantirish omili sifatida	227
<i>Saidova Zarifa Uskanboy qizi</i>	
Koxlear implantatsiyaning kelib chiqish tarixi va koxlear implant samaradorligi.....	230
<i>Salimova Hilola Rustamovna</i>	
Talaba qizlarga musiqa yordamida badiiy gimnastika arqonida bajariladigan mashqlarni o'rgatish va takomillashtirish.....	235
<i>Sultanova Musharafxon Xudoykul qizi</i>	
Fizika darslarida o'quvchilarda ma'naviy va axloqiy tarbiyani shakllantirish metodikasi	239
<i>Turabova Lobar Xusen qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda o'qishga o'rgatish metodikasi: an'anaviy va innovatsion yondashuvlar.....	242
<i>Yusupova Sanobar Odil qizi</i>	
Актуальные методы и инструменты на уроках рки при изучении синонимов, антонимов и фразеологизмов.....	245
<i>Алиева Малика Шухратовна</i>	
Нейроупражнения как средство повышения познавательных навыков у детей начальной школы....	248
<i>Бабаназарова Мафтуна Назарбековна</i>	
Диалогическая структура романа: взгляд через призму автора	251
<i>Шиманская Диана Боходировна</i>	
O'zbek va rus adabiyotida drabbl janri: Anton Chexov va Abdulla Qahhor ijodi misolida	254
<i>Annayeva Lola Rasulovna</i>	
O'zbek tilida zamonaviy lingvistik tendensiyalar: yangi so'zlar, ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy madaniyat ta'siri	257
<i>Absalomova Dildora Ravshanovna</i>	
Mehnatsevarlik tushunchasining psixologik va pedagogik tahlili.....	261
<i>Axmadiyeva Muxarramoy Olimjon qizi</i>	
Umumta'lim maktablarida interfaol metodlar yordamida ingliz tili mashg'ulotlarini tashkil etish yo'llari.....	263
<i>D. A. Mirsagatov</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning bog'langan nutq rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	267
<i>Irkinova Iroda</i>	
Nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik boshqaruvni takomillashtirish va ta'lim sifatini oshirish mexanizmlari.....	271
<i>Akmalova Mohinur Zafarovna, Ismoilova Farangiz Xasan qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida TRIZ texnologiyasidan foydalanish.....	275
<i>Kodirova Madina Kobuljon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf darslarida darsliklar bilan ishlashning ahamiyati	278
<i>Kubayeva Nilufar Shuhrat qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashning innovatsion metodik tizimi.....	281
<i>Nosirova Ra'no Xamidovna</i>	

Tarix darslarida axloqiy qadriyatlarni o'rgatishning innovatsion metodlari: interfaol usullar va texnologiyalardan foydalanish	284
Rayxona Surobova	
Bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish	288
Safarova Sojida Saxaddin qizi	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar qo'llash orqali talabalariga siydik tosh kasalliklarining o'qitishni takomillashtirish	291
Soliyev Muzaffarjon Baxtiyorjon o'g'li	
Phrasal Verbs and Their Role in Everyday English	295
Zuvaytova Sarvinuz Nusraxon kizi	
Значение толерантности в современном образовании	298
Бекбосинова Зияда Куралбай кизи	
Лингвистика: история, основные концепции и современные тенденции	301
Юлдашева Дилноза Бекмуродовна	
Shaxmat sporti orqali strategik fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishning psixopedagogik asoslari	304
Rajapov G'olibbek Oripovich	
Maktab direktorlarining boshqaruv ko'nikmalarini sinergetik yondashuv asosida rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	308
Yusupova Dilnoza Fayzullayevna	
The Influence of Shakespeare on Modern English Literature	311
Ismoilov Anvar Rustamovich, Ismoilova Shaxzoda Isroilovna	
Talabalar estetik madaniyatini rivojlantirishda badiiy pedagogika imkoniyatlaridan foydalanishning nazariy asoslari	315
Z. Q. Akramjanova	
Pedagogik innovatsiyalar va ularning ta'lim sifatiga ta'siri	319
Pardayeva Zilola Suvankulovna	
Ta'lim sifatini oshirishda interfaol usullarning o'rni	322
Lapasova Zebiniso Xidirovna	
Jamoadi ishlash ko'nikmalarining boshlang'ich ta'limni tashkil etishdagi ahamiyati	325
Shaxnoza Baxromjonovna Jumanova	
Ta'limda gamifikatsiyaning etika va pedagogik tamoyillari	329
Raxmonova Mexriniso Shuxratovna	
Социально-эмоциональное обучение в общеобразовательной школе: как фактор развития навыков XXI века	333
Нажмудинова Мадина Халимовна	
O'smir-yoshlarning ijtimoiylashuv jarayoni va unga ta'sir etuvchi omillar	336
Artikova Gulnoza Xasanovna	
O'spirinlik davridagi depressiv holatlarni psixodiagnostika va psixokorreksiya qilish usullari	341
Bannayev Maxamadin Sotvoldiyevich	
Bo'lajak kimyo fani o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish metodikasini raqamli ta'lim texnologiyalar vositasida takomillashtirishning ahamiyati	346
Begmanova Gauhar Elbaevna	
Sun'iy intellektning ta'lim jarayonini takomillashtirishdagi o'rni	350
Bilolov Inomjon O'ktamovich, Nuritdinova Gulnigor Taxirjanovna	
The Role of Didactic Principles in Modular-Credit Learning	353
Ergasheva Diloram Daniyarovna	
Faollik markazlarida mashg'ulotlarni tashkil etish texnologiyalari	357
Irisova Sayyora Rajabovna	
Talabalarda Case-Study texnologiyasi yordamida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish	362
Islomova Moxichexra Bekmurzayevna	
Dars jarayonida kreativ metodlar va texnologiyalardan foydalanish	367
Ko'palboyeva Farangiz Jahongir qizi	
Kvalimetrik monitoring bilan bog'liq xorijiy tajriba	370
Komilova (Obidxonova) Robiya Abdushukur qizi	
Kredit-modul tizimida didaktik kompetensiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan innovatsion metodlar	373
Kushimova Mahbuba Janibekovna	

Mahallalarda yetim va ota-ona qaramog'idan mahrum bo'lgan bolalar bilan ishlashda mahalla raisi, xotin-qizlar faollari, "Oqila ayollar" va boshqa jamoatchilik tashkilotlarining vazifalari, huquq va majburiyatlari.....	378
Musurmanova Shaxlo Ilhomovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida zamonaviy innovatsion texnologiyalar.....	383
N. O. Saidova, H. Alijonova	
Biologiya o'qitish jarayonida didaktik-ko'rgazmali vositalardan foydalanish.....	386
Ro'zmatova Sharofat Toshmatjonovna	
"Titan" asarining badiiy, semantik va grammatik tahlili	391
Samiyeva Iymona Mehriddin qizi	
Umumta'lim muassasalari rahbar kadrlarining raqobatbardoshligini oshirish mexanizmini takomillashtirish.....	395
Uzakbaeva Raxima Xojabaevna	
Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishining asosiy omillari.....	399
Xamidova Diyora Rustam qizi, Nurmonova Yeshoda Boris qizi	
Maktabga tayyorlov davrida ta'limiy o'yinlar vositasida kreativlikni rivojlantirish orqali universal ta'lim faoliyatini shakllantirish	404
Xolmatova Sarvinoz	
Boshlang'ich sinflar o'quvchilariga masal va maqol janrlarining o'rgatilishi.....	408
Xudoyberdiyeva Nodira O'ktamovna, Ibotova Vasila Laziz qizi	
O'quvchilarga harf shakllarini o'rgatish metodikasini takomillashtirish	410
Sharopova Xolida Ilyos qizi	
Matematik tafakkurni o'stirishning mohiyati xususida.....	413
Yuldasheva Ma'mura Yulchiyevna	
Xalq og'zaki ijodini o'qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish	417
Baxtiyorova Sabrina Bobirovna, Jamolova Mohigul Baxtiyorovna	
Kichik hududlarda aholi tabiiy ko'payishining salbiy va ijobiy tomonlari (Denov tumani misolida)	420
Abdimovminov Tog'oy nazir Abdinaxat o'g'li, Sulaymonov Sardor Isroil o'g'li	
O'quvchilarni tarbiyalashda artpedagogika tizimini xorijiy tajriba integratsiyalashuvi asosida takomillashtirish	423
Choriyeva Dildora Ismat qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida dizayn fikrlashni badiiy asarlar vositasida shakllantirishning nazariy asoslari	426
Dadamirzayeva Ma'mura Shokirjon qizi	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni diagnostikalash texnologiyasi.....	429
Djamilova Nargiza Nuriddinovna, Asadova Madina Namoz qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy kreativlikni shakllantirish – sifatli ta'lim olish omili sifatida	432
Erkinboyeva Kamola Shavkatjon qizi	
Maktabgacha ta'limda rivojlantiruvchi markazlar faoliyatini samarali tashkil etishda virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalaridan foydalanish	435
Foziljonova M. R.	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilarni intellektual rivojlanishining yoshga bog'liq xususiyatlari	438
Go'zalxon O'sarova Rasuljon qizi	
Integrativ yondashuv–bo'lajak o'qituvchilarda ijodiy va tahliliy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning asosiy omili	441
Jalilov Nodirjon Azamatovich	
Bo'lajak pedagoglarda provokativ pedagogika orqali tanqidiy fikrlash kompetensiyasini rivojlantirishning asosiy tamoyillari.....	444
Kaldibekova Anargul Sotbarovna, Karimova O'g'li Murot qizi	
Sinfdan tashqari faoliyatlarda boshlang'ich sinf o'quvchilarining shaxsiy rivojlanishini ta'minlash	447
Kasimov Asror Abdulloyevich	
Inklyuziv ta'lim tushunchasi va uning asosiy xususiyatlari.....	450
Mamatova Aziza Bo'riboyevna	
Surupedagogikada STEM yondashuvi	454
Maxmudova Oyguil Toxirjonovna	

Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining ijtimoiy-huquqiy kompetensiyasini rivojlantirish	457
<i>Nishonova Munira Yakubjonovna</i>	
Xalq maqollari asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarini mehnat intizomiga o'rgatish yo'llari	461
<i>Nuriddinova Dilshoda Fazliddin qizi</i>	
Malakaviy o'quv amaliyot jarayonida bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning didaktik ta'minoti	464
<i>Ramozonova Bahoroy Sadriddinovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini didaktik o'yinlar yordamida matematik ko'nikmalarini rivojlantirish xususiyatlari	467
<i>Rasulova Muhabbat Pardayevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlash orqali DTS talablari asosida samarali natijalarga erishish imkoniyatlari.....	472
<i>Safaraliyeva Mehrangis Shamil qizi</i>	
Raqamli axborot asrida muloqotning ijtimoiy-psixologik transformatsiyasi: oqibatlar va yechimlar.....	475
<i>Salomov Shamsiddin Saboxiddin o'g'li</i>	
Problems of Socialization in Preschool Children	479
<i>Tulyaganova Dilnoza Ravshankekovna, Botirova Zebo Xasan qizi</i>	
Xotin-qizlarning tazyiq va tajovuzga qarshi dunyoqarashining shakllanish tarixi	483
<i>Uktamova Umida Sunatullayevna</i>	
Психолого-педагогические основы проблемы духовно-нравственного воспитания в начальных классах Узбекистана с учётом использование современных инновационных видов обучения в образовательном процессе	487
<i>Жамолова Камола Комилжон кизи</i>	
Aqliy rivojlanishda muammosi bo'lgan o'quvchilarga savod o'rgatish ishlarining ilmiy asoslari	494
<i>Abdujabborova Mavjuda Baxtiyor qizi</i>	
Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalarning o'ziga xos xususiyatlari	499
<i>Berdiyev Xurshid Farxod o'g'li</i>	
Pedagoglarda dezinformatsiyaga qarshi kurashish ko'nikmalarini shakllantirish	505
<i>Eshankulova Moxigul Ummatkulovna</i>	
Tizimli yondashuv asosida o'quvchilarning ma'naviy dunyoqarashini rivojlantirishning nazariy asoslari	511
<i>Hasanova Gulbahor Davlatmamatovna</i>	
Maktab o'qituvchilarini uzluksiz kasbiy rivojlantirishda raqamli texnologiyalaridan foydalanish pedagogik muammolar sifatida	517
<i>Karshiyeva Dilnoza Utkirjonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim samaradorligiga erishishda xorijiy tajribalardan foydalanish mexanizmlari	521
<i>Mamadaliyeva Shoxsanam</i>	
Kar va zaif eshituvchi o'quvchilar uchun assistiv texnologiyalar.....	524
<i>Mirsaid Yunusov Xudayorovich</i>	
Koxlear implantli bolalarning eshituv-nutqiy faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari	530
<i>Nartayeva Shahnoza Yulchibayevna</i>	
Matematika darslarida aqli zaif o'quvchilarning geometrik materiallar asosida tasavvurni shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari	535
<i>Navbahor Shadiyeva Habibulla qizi</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni kasbga yo'naltirish ishlarini tashkil etish xususiyatlari	541
<i>Nodira Toshpulova Sultonmurod qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida vatanga e'tiqodni shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni	545
<i>Xaydarova Oliya Kaxxarovna, Primkulova Iroda Berdimurodovna</i>	
Autizm sindromli bolalar uchun assistiv texnologiyalar.....	550
<i>Sevinch Axrorova Abrorovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilaridagi nutq nuqsonlarini kompleks korreksiyalash tamoyillari.....	555
<i>Tojikulova Gulbaxor Furqat qizi</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning kognitiv qobiliyatlarini bilish kompetensiyasi vositasida rivojlantirish	560
<i>Xakimova Nafosat Solijon qizi</i>	
Boshlang'ich sinflar o'quvchilariga masal va maqol janrlarining o'rganilishi.....	563
<i>Xudoyberdiyeva Nodira O'ktamovna, Ibotova Vasila Laziz qizi</i>	

Методология преподавания русского языка как иностранного: интеграция прагмалингвистических аспектов и культурных контекстов в обучении узбекских студентов	566
Лола Назарова	
Учет психологических и педагогических характеристик будущего учителя в процессе индивидуального тестирования	570
Эшбоева Зарина Бобомурод кизи	
Modulli ta'lim texnologiyasi va uni boshlang'ich ta'limda qo'llash	574
Adizova Nigora Baxtiyorovna, Norqulova Dilorom	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini pirls topshiriqlariga tayyorlashda o'qish savodxonligi darslarining o'rni va ahamiyati	578
Adizova Nodira Baxtiyorovna, Nabiyeva Nigora Normuhammad qizi	
Integrativ yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy tasavvurlarini shakllantirish mazmuni	582
Adizova Nodira Baxtiyorovna, Baxronova Shaxnoza Rustamovna	
Boshlang'ich sinflarda axborot texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari	586
Saidova Mohinur Jonpo'latovna, Elova Marjona Shomurod qizi	
Boshlang'ich sinflar uchun mo'ljallangan o'quv lug'atlarining o'ziga xos xususiyatlari	592
Ergasheva Tuyg'unoy Shavkatjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining iqtisodiy bilimdonligini rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'limiy materiallarni tayyorlash tamoyillari	594
Hakimova Mehriniso Homitovna, Ergasheva Feruzabonu Baxriddin qizi	
21-asr ko'nikmalarining ta'lim tizimida rivojlantirishdagi produktiv yechimlar va ilg'or tendensiyalar	598
Idiyeva Gulchehra Izomovna	
Inkorporatsion yondashuvlar orqali bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisidagi kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari	603
Jo'rayeva Dilnoz Raxmidinovna	
Birinchi sinf o'quvchilarini maktabga samarali moslashtirish	607
Jumayev Ro'ziqu'l Xoliqulovich, Jo'rayeva Nazokat Farhodovna	
Boshlang'ich sinf darslarida lug'atdan foydalanish amaliyoti: noan'anaviy usullar, innovatsion texnologiyalar	611
Karimova Feruza Mo'minovna, Homidova Zarina Rustam qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilari yo'l qo'yadigan nutqiy xatolar ustida ishlash jarayonida metod va topshiriqlardan foydalanishning metodik asoslari	616
Karimova Kamola Komil qizi	
O'quvchilarni tejamkorlikka o'rgatish bo'yicha bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun uslubiy tavsiyalar	622
Kasimov Fayzullo Muxammadovich, Subxanova Ozoda	
Boshlang'ich sinf o'quvchisini kreativ fikrlashga o'rgatishda tipik arifmetik masalalarning roli	627
M. M. Qosimova, S. E. Ikromova	
Boshlang'ich sinflarda xalq og'zaki ijodini o'qitishda integratsion metodlar	631
Adizova Nodira Baxtiyorovna, Nematova Malika Hikmatovna	
Sun'iy intellekt asosida ta'lim sohasini takomillashtirish	634
Raximova Nargiza Mexriddinovna	
O'zbek xalq o'yinlari bolalarni mehnatsevarlikka tayyorlaydi	638
Safarova Nigora Oxunjonovna, O'ktamova Sabina Azizjon qizi	
Boshlang'ich sinflarda tenglamalar yechish mavzusida 5E modelidan foydalanish	641
Saidova Mohinur Jonpo'latovna, Mansurova Umida Mansur qizi	
Boshlang'ich sinf tarbiya darslarida integrativ yondashuv	646
Saidova Gavhar Ergashovna	
Ijodiy topshiriqlar boshlang'ich sinf o'quvchilarida mantiqiy qobiliyatni rivojlantirish omili sifatida	649
Shoyeva Yulduz Amin qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilari nutqini rivojlantirishda iboralar ustida ishlashning didaktik mezonlari	652
To'rayeva Sanobar Sulaymonovna	
Boshlang'ich sinflarda texnologiya fanini o'qitishda texnik ijodkorlikni shakllantirish	657
Tursunova Nozima Ilxomovna	

Individual yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida mantiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish mexanizmlari.....	661
Xaydarova Malika Djamshitovna	
O'qish savodxonligi darslarida etnopedagogik qadriyatlarning o'rni va ahamiyati	665
Xayrullayeva Dilnoza Nurmat qizi	
Изобразительное искусство Узбекистана на занятиях русского языка как эффективный средство развития речи и формирование эстетической культуры студентов.....	669
Дустова Дилдора Собиржановна	
Моделирование уроков с применением стратегий развития критического мышления	674
Рузиева Майрам Амриловна	
Тема "Развитие духовно-творческого потенциала ребенка как фактор самореализации в социуме".....	678
Хасанова Гулшод Касимовна	
Amaliy mashg'ulot jarayonida talabalarning boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish.....	682
Narimbaeva Lola Kuzibayevna	
Developing Feedback Literacy Through Technology-Mediated Feedback in L2 Writing: A Mixed-Methods Approach.....	686
Sabokhat Rakhimova Mirzokhid kizi	
The Phenomenon of the Third Renaissance and its Role in Building a New Model of the Foreign and Domestic Policy of the Republic of Uzbekistan	689
Salim Doniyorov	
15-16 yoshli qizlarning sakrovchanlik, sakrash chidamkorligi va ularning sport amaliyotidagi o'rni	692
Po'latova Shahnoza Ikrom qizi	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda musiqiy didaktik o'yinlar yordamida musiqiy - sensor qobiliyatlarni rivojlantirish	695
Nurmatova Iroda Toxtasinovna	
Modulli ta'limda talabalarning intellektual salohiyatini rivojlantirishda o'qituvchining roli.....	698
Otepbergenov Jetkerbay Sakbergenovich	
The Influence of Physical Culture on Personality Development.....	703
Tokhirova Shokhsanam Farkhod qizi	
Futzalda jarohatlarning oldini olish: biomekanik va tibbiy yondashuvlar	706
Davranov E. O.	
Pedagogik innovatsiyalar va ularning ta'lim tizimiga ta'siri	711
Lapasova Zebiniso Xidirovna	
O'zbek kurashi paydo bo'lish tarixi va qoidalari.....	716
Qon'irbaev Dastan	

O'ZBEK KURASHI PAYDO BO'LISH TARIXI VA QOIDALARI

Qon'irbaev Dastan

O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti
Nukus filiali 3-kurs, boks

Ilmiy rahbar: D. Kochanov

O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti Nukus filiali

KIRISH

Sportga e'tibor yuksak bo'lgan jamiyat sog'lom turmush tarzini shakllantiradi. Sportning barcha turlari nafaqat shaxsning jismoniy barkamolligini, balki uning ma'naviy-ruhiy rivojlanishini ham ta'minlaydi. Xususan, kurash sporti milliy qadriyatlar himoyachisi sifatida xizmat qilgan holda, o'zida milliy g'urur, iftixor va yorug' kelajakka ishonch tuyg'ularini mustahkamlaydi. Kurashish san'ati ko'plab xalqlarda qadim zamonlardan buyon ma'lum bo'lib, bu sport turi belgilangan qoidalar asosida ikki sportchining yakkama-yakka bahsidan iborat. Kurash qadimda ayniqsa Yunonistonda keng tarqalgan bo'lib, u antik olimpiada musobaqalarida doimiy o'rin egallagan. Bugungi kunga kelib, milliy kurashning xilma-xil shakllari Gretsiya, Italiya, Yaponiya, Turkiya, Eron, Afg'oniston, Rossiya, O'zbekiston, Gruzija, Armaniston, Ozarbayjon, Qozog'iston va boshqa mamlakatlarda keng rivojlanmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Zamonaviy sport kurashining asosiy qoidalari 18-asr oxiri – 19-asr boshlarida Yevropaning bir necha mamlakatlarida shakllana boshlagan. 1912-yilda Xalqaro havaskorlar kurash federatsiyasi (FILA) tuzilgan bo'lib, hozirda unga 144 mamlakat a'zo. O'zbekiston ushbu tashkilotga 1993-yilda a'zo bo'lgan. Bugungi kunda sport kurashining yunon-rum kurashi, erkin kurash, dzyudo, sambo kabi turlari xalqaro miqyosda keng tarqalgan.

O'zbek kurashi ham so'nggi yillarda alohida sport turi sifatida e'tirof etilib, xalqaro e'tiborga tushmoqda. Kurash sporti insonni kuchli, epcil, bardavom va irodali qilib tarbiyalovchi vosita sifatida qadrlanadi. U bilan shug'ullanishga 12 yoshdan boshlab, mutaxassislar nazorati ostida ruxsat beriladi.

Kurashning qadimiyligi arxeologik topilmalar bilan tasdiqlanadi. Jumladan, qadimgi Baqtriya hududidan topilgan bronza davriga oid silindrsimon spool idishda ikki polvonning kurash holati tasvirlangan. Boshqa bir artefaktda esa kurash usullarining ijrosi aks ettirilgan. Bu topilmalar miloddan avvalgi 1500-yillarda ham kurash ajdodlarimiz hayotining ajralmas qismi bo'lganligini anglatadi.

Yunon yozuvchisi Klavdiy Elian (2–3-asrlar)ning yozishicha, sak qabilasi qizlari kuyovni tanlashda yigitlar bilan kurashgan. Ushbu an'anaga "Alpomish" eposidagi Barchin qo'ygan shartlar misol bo'la oladi. Bu sahnada ikki kurashuvchidan biri raqibining belbog'idan ushlab, uni o'ziga tortadi va shu bilan birga undan xalos bo'lish choralarini izlaydi. Bunday tasvir zamonaviy kurash qoidalariga hamohangdir.

Mahmud Koshg'ariyning "Devonu lug'otit-turk", Alisher Navoiyning "Hamsa", "Holoti Pahlavon Muhammad", Zayniddin Vosifiyning "Badoye' ul-vaqoye", Husayn Voiz Koshifiyning "Futuvvatnomai sultoniy", Zahiriddin Muhammad Boburning "Boburnoma" asarlarida ham kurash haqida qimmatli tarixiy va badiiy ma'lumotlar keltirilgan.

9–16-asrlarda kurash keng ommalashib, Pahlavon Mahmud, Sodiq polvon kabi siymolar butun Sharqda mashhur bo'lgan. O'zbek milliy kurashining belbog'li shakliga oid ko'plab topilmalar mavjud. Masalan, Meso-potamiya hududidan topilgan 5000 yillik haykalchada belbog'li kurash usulida musobaqalashayotgan polvonlar tasvirlangan. Xitoyning "Tan-shu" qo'lyozmasida esa Dovon davlati (Farg'ona vodiysi) to'y va sayllarsiz kurash musobaqalari o'tmasligi qayd etilgan.

19-asr oxiri – 20-asr boshlarida Ahmad Polvon, Xo'ja Polvonlar ushbu sportning mashhur vakillari bo'lishgan. Chorizm va sho'ro davrlarida mafkuraviy bosimlar ta'sirida o'zbek kurashi xalq hayotidan siqib chiqarilishga harakat qilingan. Biroq 1990-yillarga kelib bu holatga barham berildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda tarixiy manbalar, arxeologik topilmalar, adabiy asarlar, xalq og'zaki ijodi va amaliy sport tajribasi asosiy tahlil vositasi sifatida o'rganilgan. Kurashning shakllanishi va rivojlanish bosqichlarini aniqlash uchun komparativ tarixiy yondashuv, manbashunoslik tahlili hamda sport nazariyasi va amaliyoti asosida mantiqiy xulosalar chiqarilgan. Shuningdek, kurash qoidalarining shakllanishi Komil Yusupov tomonidan ishlab chiqilgan amaliy model asosida hujjatlar va qoidalarga tayangan holda tahlil etilgan.

Tadqiqotda 1991-yilda ishlab chiqilgan zamonaviy o'zbek kurashi qoidalar chuqur tahlil qilindi. Masalan, gilam hajmi (14x14 m – 16x16 m), xavfli chiziq (qizil), sportchilarning yaktak va belbog' rangi (ko'k, yashil, oq) hamda vazn toifalari kabi elementlar amaliyotga mos keluvchi asosiy parametr sifatida ko'rib chiqilgan. Bundan tashqari, kurashda bo'g'ish, og'riq beruvchi yoki beldan past ushlovlar taqiqlanishi – sportchilarning xavfsizligi nuqtai nazaridan o'rganilgan. Mazkur metodologik yondashuv orqali kurashni milliy va xalqaro miqyosda tahlil qilish imkoniyati kengaytirilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

1992-yilda O'zbekistonda Kurash federatsiyasi tashkil etildi. Xalqaro Kurash Assotsiatsiyasining (IKA) 2003-yil Toshkentda o'tgan Kongressida rasmiy musobaqalarda bellashuv vaqtini 3 daqiqa etib belgilash orqali uchrashuvlarning qizg'in o'tishini ta'minlash ko'zda tutilgan. Bellashuv davomida ishlatilgan texnik usullarning bajarilishiga qarab "chala", "yonbosh", "halol" baholari, qoidabuzarliklar uchun esa "tanbeh", "dakki", "g'in-om" jazolari qo'llaniladi.

Kurashchi "halol" bahosini olsa (yoki raqibi "g'in-om" jazosi olsa) u g'olib deb e'lon qilinadi. Shuningdek, ikki marta "yonbosh" bahosini olish yoki raqibning ikki bora "dakki" bilan jazolanishi ham g'alabani anglatadi. "Chala" baholari esa jamlanib boriladi. Bellashuv yakunida ballar teng bo'lsa, oxirgi bahoni olgan kurashchiga g'alaba beriladi. Agar baho va jazolar soni ham teng bo'lsa, oxirgi jazo olgan sportchi mag'lub deb topiladi. Baho va jazolar teng, yo'l qo'yilmagan bo'lsa, g'olib hakamlarning ko'pchilik ovozi bilan aniqlanadi ^[3].

2001-yilda O'zbekistonda Belbog'li kurash federatsiyasi ham tashkil etildi ^[4]. 1998-yil sentabr oyida Toshkent shahrida o'tkazilgan Xalqaro Kurash Assotsiatsiyasining ta'sis yig'ilishida 28 ta davlat (AQSH, Boliviya, Buyuk Britaniya, Gollandiya, Rossiya, O'zbekiston, Yaponiya va boshqalar) vakillari ishtirok etdi va shu munosabat bilan o'zbekcha kurash bo'yicha yirik xalqaro musobaqa tashkil qilindi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Xalqaro Kurash Assotsiatsiyasini qo'llab-quvvatlash to'g'risida"gi farmoni qabul qilinib, bu sport turining xalqaro rivojlanishiga zamin yaratildi. Shu yili Toshkentda o'zbekcha kurash bo'yicha birinchi Jahon chempionati, Rossiyaning Bryansk shahrida esa ayollar o'rtasida xalqaro musobaqa o'tkazildi. IKA qoshida Xalqaro Kurash Akademiyasi tashkil etildi. 2000-yilda mamlakatda Kurash oyligi e'lon qilinib, bu davrda 2 millionga yaqin kishi kurash gilamiga chiqdi.

Buyuk Britaniyada IKA faxriy prezidenti nomi bilan ataluvchi Islom Karimov an'anaviy xalqaro turniri yo'lga qo'yildi. 2001-yildan boshlab Toshkentda Xalqaro Kurash Instituti faoliyat yuritmoqda. IKAga a'zo milliy federatsiyalar soni 66 taga yetdi. Yevropa, Osiyo, Panamerika va Okeaniya kurash konfederatsiyalari tashkil etildi. Bugungi kunda xorijiy davlatlarda 600 mingdan ziyod inson o'zbekcha kurash bilan muntazam shug'ullanadi.

Kurash bo'yicha Jahon, qit'a va mamlakat chempionatlari muntazam o'tkazilib kelinmoqda. Jumladan, O'zbekistonda Imom at-Termiziy, Pahlavon Mahmud xotirasiga bag'ishlangan xalqaro musobaqalar o'tkaziladi. Osiyo Olimpiya Kengashi 2003-yilda o'zbekcha kurashni Osiyo o'yinlari dasturiga rasman kiritdi. Jahon chempionatlarida Bahrom Anazov, Isoq Axmedov, Maxtumquli Mahmudov, Kamol Murodov, Toshtemir Muhammad-iye, Akobir Qurbonov (O'zbekiston), Kubashxonim Elknur, Selim Totar o'g'li (Turkiya), Aleksandr Katsuragi, Karlos Xonorato (Braziliya), Pavel Melananets (Polsha), Xiroyoshi Kashimoto (Yaponiya) kabi sportchilar g'oliblikni qo'lga kiritdilar.

O'zbek xalqining an'anaviy sport turlaridan biri bo'lgan kurash 3,5 ming yillik tarixga ega. "Kurash" so'zi qadimiy sharq adabiy manbalarida yakkama-yakka olishuv va ijtimoiy ko'ngilochar sport turi sifatida tilga olingan. "Alpomish" dostonida kurash xalq hayotida ommaviy, nufuzli va sevimli sport turi bo'lganligi yoritilgan. Ibn Sino kurashni sog'liqni mustahkamlovchi eng samarali vosita deb hisoblagan. Har qanday tarixiy noaniqliklarga qaramay, ko'plab olimlar kurashni eng qadimiy sport turlaridan biri sifatida e'tirof etganlar.

9-asrda kurash yangi bosqichga ko'tarilgan. O'sha davrlarda zamonaviy O'zbekiston hududida istiqomat qilgan xalq kurashni to'ylar, bayramlar va ommaviy tadbirlarning ajralmas qismi sifatida o'tkazgan. Vaqt o'tishi bilan u mustaqil sport turi va chiniqish vositasi sifatida shakllandi. Kurashchilar orasida mashhurlikka erish-

ganlar haqida afsonalar yaratilgan. Masalan, 12-asrda yashagan Pahlavon Mahmud haqida xalq orasida hurmat-ehtirom saqlanib qolgan, uning qabri hanuzgacha ziyoratgoh hisoblanadi.

14-asrda Amir Temur o'z askarlarini chiniqtirish va jismoniy tayyorgarliklarini oshirish uchun kurashdan faol foydalangan. Shu bois, kurash o'zbek xalqining qon-qoniga singib ketgan sport turi sifatida avloddan avlodga o'tib kelmoqda. Bugungi kunda faqat O'zbekistonda kurash bilan shug'ullanuvchilarning soni 2 milliondan oshgan.

1980-yillarda taniqli kurashchi, dzyudochi va sambochi Komil Yusupov kurash merosini tadqiq etishni boshladi. Uning asosiy maqsadi xalqaro andozalarga mos qoidalarni ishlab chiqish edi. 1990-yillarga kelib, Yusupov ushbu qoidalarni ishlab chiqib, keng jamoatchilik e'tiboriga havola etdi. Ushbu qoidalar kurashda oyoqda turgan holatda bahs olib borilishi, xavfli va og'riqli usullarning taqiqlanishi, hakamning bevosita ishtiroki va musobaqa muhitining xavfsizligini kafolatlash bilan ajralib turadi.

1991-yilda O'zbekiston mustaqilligi e'lon qilinishi bilan milliy sport sifatida kurash rivojiga alohida e'tibor qaratildi. Uni xalqaro sport turiga aylantirish, Olimpiada o'yinlari dasturiga kiritish ustuvor maqsad sifatida belgilanmoqda. 1992-yildan boshlab kurash targ'iboti Janubiy Koreya, Kanada, Yaponiya, Hindiston, AQSh, Monako, Rossiya kabi mamlakatlarda olib borildi. Nihoyat, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 4-noyabrdagi "Kurash milliy sport turini rivojlantirish va uning xalqaro nufuzini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-4881-sonli¹ qarori Konsepsiyasi tasdiqlandi. Unda kurashni ommalashtirish, mavjud muammolarni bartaraf etish va uning xalqaro nufuzini oshirish bo'yicha aniq yo'nalishlar belgilandi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, o'zbek kurashi xalqimizning ko'p asrlik madaniy merosi, jismoniy tarbiya an'analari va milliy g'ururining yorqin ifodasidir. U nafaqat sport turi, balki yosh avlodni jismonan chiniqtirish, irodasini mustahkamlash, vatanparvarlik va ma'naviyatga yo'naltirishning samarali vositasi bo'lib xizmat qiladi. Arxeologik topilmalar, tarixiy manbalar va adabiy asarlar kurashning chuqur ildizlarga ega ekanligini isbotlaydi. Mustaqillik yillarida kurashni rivojlantirish borasida salmoqli yutuqlarga erishildi: xalqaro musobaqalar yo'lga qo'yildi, yangi qoidalar ishlab chiqildi, Kurash federatsiyalari va akademiyalari tashkil etildi.

Kurashni jahon miqyosida ommalashtirish bo'yicha olib borilgan tizimli ishlar natijasida u Osiyo o'yinlari dasturiga kiritildi, ko'plab davlatlar milliy federatsiyalarini tuzdi, minglab xorijiy sportchilar o'zbekcha kurash bilan shug'ullana boshladi. Bu esa O'zbekistonning xalqaro sport maydonidagi nufuzini oshirishga xizmat qilmoqda.

Shu asosda quyidagi takliflar ilgari suriladi:

- Kurashni Olimpiya o'yinlari dasturiga kiritish bo'yicha xalqaro diplomatik va sportiy hamkorliklarni yanada kengaytirish;
- Maktab va oliy ta'lim muassasalarida kurashni jismoniy tarbiya dasturlariga integratsiya qilish;
- Har bir hududda kurash bo'yicha maxsus sport maktablari va bo'limlari faoliyatini kuchaytirish;
- Kurash tarixiga oid ilmiy-tadqiqot ishlarini chuqurlashtirish, arxiv materiallarini raqamlashtirish va ommaga taqdim etish;
- Kurash bo'yicha xalqaro hakamlar, murabbiylar va sportchilarning malakasini oshirish uchun maxsus akademik dasturlarni yaratish.

Ushbu takliflarning bosqichma-bosqich amalga oshirilishi o'zbek kurashining yanada rivojlanishi, yoshlar orasida sog'lom turmush tarzini targ'ib etish va O'zbekistonning xalqaro sport tizimidagi mavqeini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. Samadova X. S. (2022). Sog'lom turmush tarzi inson salomatligining asosidir. Barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali, 2(9), 198–201.
2. Mamanazarova A. (2022). Bolalarni go'daklik davridan suzishga o'rgatish orqali jismoniy rivojlanishini takomillashtirish. Fizik tarbiya, sport va sog'liq, 1(1).
3. Aziza M. B., Turdiboyev I. (2022). Sport (futbol) huquqida shartnoma munosabatlaridan kelib chiqadigan majburiyatlar. Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali, 25–30.
4. Hazratqulov S. F. O. Basketbol o'yini barkamol avlod tarbiyasining asosi. Academic Research in Educational Sciences, 2022, 3(1), 761–764.
5. Sardor K. (2023). The role of a coach in the development of the physical abilities of professional basketball players.

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 4-noyabrdagi "Kurash milliy sport turini rivojlantirish va uning xalqaro nufuzini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-4881-sonli qarori: <https://lex.uz/uz/docs/-5080074>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.